

Streszczenie rozprawy doktorskiej ks. Marka Kawy pt.:
„Kościół katolicki w dekanacie nowogardzkim w latach 1946-2016”

W niniejszej dysertacji pt.: *Kościół katolicki w dekanacie nowogardzkim w latach 1946-2016* całość badań zawarta została w pięciu rozdziałach ukazujących różne aspekty historii Kościoła katolickiego w dekanacie nowogardzkim.

Pierwszy rozdział przedstawia historię ziemi nowogardzkiej, której znane początki sięgają odległych czasów i wiążą się z rozwojem osadnictwa w tym rejonie. Podstawę wiedzy o dziejach tego terenu stanowią źródła archeologiczne w postaci śladów działalności ludzkiej. Nowogard z okolicą przez wieki średnie stanowił udzielne hrabstwo o wyjątkowym statusie w księstwie. Na powyższym tle w niniejszej dysertacji zaprezentowano też powstanie i dzieje lokalnego Kościoła na Pomorzu, na terenie którego do początków XII w. zamieszkiwała ludność zasadniczo pogańska. W chrześcijańskiej Europie nie mogło być miejsca dla pogaństwa, niemniej jednak chrystianizacja napotykała tu duże trudności. W rozdziale tym ukazano okoliczności wprowadzenia protestantyzmu na Pomorzu i jego wpływ na działalność Kościoła katolickiego w tym rejonie. Przedstawiono też kontekst sejmiku w Trzebiatowie, który w 1534 r. wprowadzał reformację na Pomorzu. Ukazano sam proces protestantyzacji, a także katolickie struktury kościelne w okręgu nowogardzkim do 1939 r. i podczas II wojny światowej.

Drugi rozdział przedstawia sytuację społeczno-polityczną na ziemi nowogardzkiej po II wojnie światowej. Cezura 1945 r. odegrała niewątpliwie ważną rolę dla pomorskich miast, które do końca II wojny światowej przez długi czas należały do Niemiec i wtedy zostały przejęte przez państwo polskie. Decyzje poczdamskie zmieniły układ sił na świecie i wpłynęły na los przyszłych pokoleń. W wielu parafiach pomorskich pod koniec wojny życie duszpasterskie uległo poważnej destabilizacji. Zagadnienia w tym rozdziale koncentrują się więc wokół takich problemów jak pozyskanie Ziem Zachodnich przez Polskę, powstanie administracji państwowej, stosunki ludnościowe, charakterystyka gospodarcza regionu oraz oświata i życie kulturalne.

Trzeci rozdział omawia prawne i materialne podstawy działalności Kościoła w dekanacie nowogardzkim. Najpierw więc przedstawiono tu organizację diecezjalną na Pomorzu Zachodnim, a zwłaszcza utworzenie i działalność dekanatu nowogardzkiego. Następnie ukazany został rozwój sieci parafialnej w oparciu o znajdujące się na jej terenie kościoły (spośród których te z okolic Nowogardu powstałe w XV w. są najstarsze), kaplice i inne obiekty kościelne, a także cmentarze, krzyże i kapliczki przydrożne. Powstała w 1945 r. nowa organizacja Kościoła katolickiego w granicach Ziem Zachodnich i Północnych nie była

tworzona od podstaw, ale miała mocne fundamenty w chrzcie Polski. Powojenna rzeczywistość kościelna mocno odwoływała się do dziejów średniowiecznych, a także do diaspory katolickiej w czasach nowożytnych, pokazując ciągłość katolicyzmu na tych ziemiach. Początkowo nastąpiło więc doraźne zabezpieczenie potrzeb religijnych i narodowych na ziemiach północnych i zachodnich przez sprawnie funkcjonującą administrację kościelną.

Czwarty rozdział podejmuje zagadnienia szeroko związane z działalnością duszpasterską duchowieństwa diecezjalnego i zakonnego, posługę członkiń zgromadzeń zakonnych żeńskich, omawia trudności w nauczaniu i organizacji katechezy, udzielania sakramentów i sakramentaliów, a także prezentuje ważniejsze inicjatywy duszpasterskie. W rozdziale tym podkreślono, że mimo niezwykle skomplikowanej sytuacji prawnej Kościoła na omawianym terenie oraz nacisku ideologicznego ówczesnych władz, duchowieństwo diecezjalne i zakonne prowadziło aktywną działalność duszpasterską zgodnie z własnym charyzmatem i powołaniem w Kościele, a świeccy aktywnie włączali się w tę działalność. Praca duszpasterska w tamtych czasach nosiła znamiona misyjnej. Na terenie Pomorza Zachodniego zakony odegrały pionierską rolę w organizowaniu duszpasterstwa parafialnego. Księża wchodzili w skład grup przesiedleńczych i wraz z członkami swojej byłej parafii ruszali w nieznaną. Wielu duchownych przyjechało na Ziemię Północną i Zachodnią z centralnej Polski. Wraz z polską ludnością dzielili obawę przed tymczasowością i zagrożeniem ze strony Niemiec.

W piątym rozdziale omówiono działalność społeczną, charytatywną i oświatową, w tym społeczne zaangażowanie parafian, zrzeszenia wiernych oraz ich działalność charytatywną. Okazało się, że Kościół w dekanacie nowogardzkim aktywnie uczestniczył w przemianach, jakie zaistniały na scenie politycznej, a miejscowa społeczność chętnie angażowała się w różnego rodzaju inicjatywy kulturowe lub oświatowe. Przedstawione zostały też media katolickie i wydawnictwa okolicznościowe.

Zakończenie stanowi sformułowanie wniosków, które wprowadzić zostały akcentowane w ramach rozdziałów, ale ukazano je także sumarycznie na końcu pracy. Dzięki temu zostały wyraźniej wykazane różnice i podobieństwa między dekanatem nowogardzkim a pozostałą częścią diecezji. Całość pracy zamyka wykaz źródeł.

Ks. Marek Kawa

Szczecin, dnia 03. 12. 2019 r.

